

POSVETOVANJE ZBDS 2009

Od 6. do 8. oktobra 2009 je v kongresnem centru hotela Habakuk v Mariboru potekalo Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) [1] z naslovom *Knjižničarji in knjižnice: dodana vrednost okolju*. V treh dneh se je zvrstilo več kot 20 zanimivih predavanj in nekaj okroglih miz in panelnih diskusij. Celotno posvetovanje je potekalo v iskanju odgovorov na vprašanje, kakšna je dodana vrednost knjižnice in knjižničarjev v okolju in življenju posameznikov, uporabnikov knjižnice.

Posvetovanje je otvorila dr. Melita Ambrožič, predsednica ZBDS, udeležence pa sta nagovorila tudi Marjan Gujtman, predstavnik Ministrstva za kulturo, in Andrej Verlič, podžupan mesta Maribor. Uvodni predavatelj je bil slovenski pisatelj, dramatik, gledališčnik in politik Tone Partljič, ki je na zanimiv in humoren način predstavil svoj pogled na pomen knjižnic in knjižničarjev.

UVODNI REFERATI

Ann Clarke nas je v svojem referatu z naslovom *Merjenje vrednosti Britanske knjižnice* (Measuring the value of the British Library) najprej popeljala skozi zgodovino razvoja Britanske knjižnice, nato pa pojasnila, da se lahko vrednost njihove knjižnice meri na različnih ravneh – ekonomski, kulturni, socialni ali intelektualni. Dodana vrednost knjižnice se ne kaže le pri tistih uporabnikih, ki neposredno uporabljajo njene proizvode in servise, pač pa tudi pri vseh preostalih oddaljenih uporabnikih, ki imajo posredno koristi od knjižnice in servisov, ki jih ponuja. Za merjenje učinkovitosti uporabniških servisov Britanska knjižnica uporablja metodo Kaizen Continuous improvement Programme. Pri ocenjevanju učinkovitosti knjižnice uporabljajo poleg kvantitativnih metod tudi kvalitativne metode, podatke pa po večini zbirajo z intervjuji. Britanska knjižnica je trenutno v postopku priprave novih strateških meril, in to so:

- izbira objektov, ki naj bi bili zajeti s trajnimi meritvami,
- definiranje strateških prioritet,
- določanje nove vizije in poslanstva.

Elizabeth Simon je v svojem referatu z naslovom *Strategije za prihodnost – razvoj idej in kompetenc v konkurenčnem*

informacijskem okolju (Strategies for the future – the development of ideas and competencies in a competitive information environment) poudarila, da so knjižnice kljub nezadržnemu tehnološkemu razvoju še vedno pomemben dejavnik v družbenem in gospodarskem razvoju regije, da pa morajo v svoj menedžment uvesti nove strukture in strategije, če želijo ostati uspešne in konkurenčne novim tehnologijam. Kljub vsemu družba ne more brez knjižnic in knjižničarjev, ki lahko uporabnikom ponudijo najbolj kakovostne storitve (kljub drugim informacijskim virom). In zadovoljstvo uporabnikov je tisto, kar šteje.

Dr. Maja Breznik je v prispevku z naslovom *Nazaj v prihodnost knjižnice* predstavila družbene posledice treh revolucij in v njih umestila vlogo knjižnice. V ta okvir je postavila institucionalizacijo javnih knjižnic kot ustanov, ki zagotavljajo dostop do znanja in kulture vsem prebivalcem ne glede na finančno moč in kraj bivanja. Po njenem mnenju knjižnice tega poslanstva ne bi smele izgubiti v informacijski družbi, ampak bi morale svojo zgodovinsko pridobljeno institucionalno podporo izkoristiti in poskrbeti za prosti dostop do elektronskih virov.

Žiga Vavpotič (podjetje Globaldreamvision) je predstavil projekt *Srečno branje 2.0 – Moja srečna knjiga*, ki temelji na ustvarjalnem branju in osebnem razvoju ter izmenjavi mnenj mladih, ki bistrjo in ostrijo misli in ideje. Osnovna ideja je, da bi Mojo srečno knjigo soustvarjalo kakih 50 bralcev. Knjiga bi potem ostala v lasti knjižnice in bila na ogled in v spodbudo drugim obiskovalcem. Pričakujejo, da bodo projekt izvajali v tesnem sodelovanju s knjižničarji.

KNJIŽNICE – VLOGA IN VPLIV NA DRŽAVNI IN LOKALNI RAVNI

Dr. Stojan Pelko je v izjemno zanimivem prispevku *Na krilih želje: česa nas filmi učijo o knjižnicah* predstavil svoj pogled na knjižnice in knjižničarje. V kratkem filmu je knjižničarje prikazal kot angele.

Daniel Sajko je v prispevku *Evropska prestolnica kulture – Maribor 2012* predstavil evropski kulturni projekt in poudaril pomen tega projekta za mesto Maribor in druga partnerska mesta. Spregovoril je o konceptu projekta, predvidenih stroških, virih financiranja itd. ter

o tistih kulturnih dogodkih, ki bodo v letu 2012 posebej izpostavili različne vidike družbenega učinkovanja umetnosti in jih promovirajo s sloganom "Čista energija".

Dr. Uroš Grilc je predstavil v referatu *Svetovna prestolnica knjige v splošnih knjižnicah* projekt Unesca, ki ga na Ministrstvu za kulturo izvajajo v sodelovanju z Mestno knjižnico Ljubljana že od leta 2001 z namenom, da povečajo dostopnost knjige čim širšemu krogu bralcev. Poudaril je, da bralno kulturo na dolgi rok gradi tudi kultura kupovanja knjig, zato je možno v splošnih knjižnicah knjige tudi kupiti po nizki ceni (3 evre).

Dr. Primož Južnič je predstavil uporabniško pilotno študijo (*Cilji, poslanstvo in vizija knjižnice v lokalni skupnosti, dva pogleda*), ki želi uporabnike videti tudi med nosilci interesov, ki skrbijo za uresničevanje javnega interesa ter za namensko in optimalno porabo javnih sredstev.

Dr. Eva Kodrič-Dačić je pod nekoliko nepričakovanim naslovom *Bibliografski zapis: največji skupni imenovalec?* predstavila statistične podatke o stanju knjižnega fonda in izposoje v obdobju 2001–2007 ter aktualni normativni ambient za izvajanje knjižničarske dejavnosti. V sklepnem delu svoje predstavitve je predstavila kazalce razvitosti knjižnic po kategorijah – visokošolske, splošne, specialne, osnovnošolske knjižnice in nacionalna knjižnica.

KNJIŽNICE – DODANA VREDNOST OKOLJU

Dr. Melita Ambrožič in **mag. Branka Badovinac** sta v uvodnem delu svojega prispevka *Knjižnice – dodana vrednost za uporabnike in okolje* zbrali izkušnje knjižnic v ZDA s področja vrednotenja dela v knjižnicah. Ob tem sta predstavili delo specializiranega oddelka Državne knjižnice Colorado (The Library Research Service), ki v sodelovanju z Library and Information Science (LIS) Program, Morgridge College of Education pri University of Denver, knjižnicam ponuja usluge s področja knjižnične statistike in evalvacije knjižnične dejavnosti. Na petih področjih, kot so evalvacija delovanja knjižnice, ugotavljanje uspešnosti knjižnice, vrednotenje družbene vrednosti knjižnice in izračun povrnitve vlaganja v knjižnice sta predstavili metodologijo LRS, ki je dostopna tudi na spletnem naslovu <http://www.lrs.org/public/roi/usercalculator.php>. V drugem delu sta predstavili tudi metode, ki jih pri evalvaciji dejavnosti uporablja Narodna in univerzitetna knjižnica. Po njunem mnenju študije o vplivu knjižnic na okolje potrebujejo najprej jasno opredelitev osnovnih teoretičnih pojmov in modelov, primernih za področje knjižnic.

Dr. Franci Čuš, **Sandra Kurnik Zupanič**, **mag. Dunja Legat** so predstavili dejavnost osrednje univerzitetne knjižnice Univerze v Mariboru v prispevku *Visokošolsko knjižničarstvo – dodana vrednost Univerzi v Mariboru*.

V temeljni usmeritvi zagotavljanja kakovosti UKM je posebna pozornost namenjena poslanstvu, osrednjosti, nacionalnosti, regionalnosti, ciljni usmerjenosti, organiziranosti, kakovosti, uspešnosti, aktualnosti/temeljnosti, doveznosti, knjižnici kot učnemu centru ter pripadnosti/motiviranosti zaposlenih. Predstavljeno je bilo samoevalvacijsko poročilo knjižnične dejavnosti UKM in visokošolskih knjižnic Univerze v Mariboru.

Sledila je predstavitev dveh zlatih sponzorjev posvetovanja (predstavila sta se **EBSCO Information Services** in **ProQuest**) in okrogla miza, na kateri so nekateri udeleženci letošnjega kongresa IFLA 2009 predstavili svoje vtise.

Prvi dan posvetovanja se je zaključil s podelitvijo nagrad in priznanj. Posebno priznanje Ministrstva za kulturo ob pridobljenem nazivu "bibliotekarski višji svetnik" je prejela dr. Alenka Kavčič-Čolić iz Narodne in univerzitetne knjižnice. Letošnje Kalanove nagrajenke so mag. Mateja Ločniškar Filder, Martina Rozman Salobir, mag. Mojiceja Podgoršek in Majda Steinbuch. Čopova priznanja so prejeli: mag. Marjeta Oven (Vrhovno sodišče RS, Centralna pravosodna knjižnica), Maja Razboršek (Kosovelova knjižnica Sežana), Joži Ahačič (Knjižnica dr. Toneta Pretnarja), Avguština Grobin (Knjižnica Šmarje pri Jelšah), Anka Sollner Perdih (Filozofska fakulteta, Osrednja humanistična knjižnica Filozofske fakultete, knjižnica Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko). Čopovo diplomo pa so dobili: Tatjana Gornik Baraga (Knjižnica Bena Zupančiča Postojna), Lidija Majnik (Knjižnica Ivana Potrča Ptuj), Anica Kopinič (Ljudska knjižnica Metlika), Zdenka Žigon (Lavričeva knjižnica Ajdovščina), Darja Peperko Golob (Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto), Knjižnica Velenje in Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

KULTURA IN GOSPODARSTVO – IZZIVI ZA KNJIŽNICE

Dr. Matjaž Mulej, **dr. Zdenka Ženko** sta v predstavitvi *Knjižnice kot podpornice sodobnega invencijsko difuzijskega procesa* opozorila, kaj vse je treba upoštevati, da bi nastala pot iz slepe ulice, ki jo je kriza 2008 odkrila, ne pa tudi povzročila, in kaj lahko glede tega prispevajo knjižnice.

Mag. Angela Čuk je predstavila večstranski odnos farmacevtskega podjetja KRKA, d. d., iz Novega mesta do kulture v prispevku z naslovom *Vloga podjetja v družbenem okolju: Partnerstvo za razvoj*. Omenila je, da podjetje gradi na zaposlenih ter na širšem družbenem okolju na način, da skrbi za zaposlene, da razvija in spodbuja ustvarjalne dejavnosti v podjetju in širšem družbenem okolju. Pri sponzorstvu in donatorstvu Krke ima poleg skrbi za zdravje prav spodbujanje dejavnosti pomembno mesto.

Mojca Ogrin, Martina Petan, Tomaž Ulčakar, Slavica Zrakič so v svojem prispevku *Partnerstvo z namenom: Sinergija sodelovanja v praksi* poudarili pomen partnerstva med visokošolskimi knjižnicami na eni ter gospodarskim in javnim sektorjem na drugi strani (slednji je v slovenskem prostoru občutno podcenjen). Pri informacijskih storitvah, ki jih Centralna ekonomska knjižnica ponuja obema sektorjema in končnim uporabnikom, gre večinoma za enosmerno komunikacijo med knjižnico in uporabniki. Anketa, izvedena med dvema skupinama deležnikov knjižnice, je pokazala, da je sinergije premalo, in nakazala možnosti nadaljnjih strateških širitev in poglajbljanja sodelovanja.

Mag. Kristina Hacin Ludvik, mag. Tjaša Obal sta v prispevku z naslovom *Partnerstvo med knjižnicami in finančnimi ustanovami za finančno osveščanje uporabnika* predstavili pomen in trenutno stanje finančne pismenosti s poudarkom na možnosti sodelovanja knjižnic z ustvarjalci finančnih informacij v procesu dviga finančne pismenosti v Sloveniji.

Sledila je predstavitev zlatega sponzorja in stanovskega združenja *MFC.2, d.o.o.: digitalizacija v knjižnicah*, svoj pogled pa je predstavil **Gregor Vidmar**. Omenjeno podjetje izvaja za NUK digitalizacijo, ki je v današnjem času nekaj nujnega. V Sloveniji capljamo za razvitimi, saj nam je do danes uspelo digitalizirati 1,5 % slovenske kulturno-zgodovinske dediščine, v drugih razvitih evropskih državah pa so uspeli digitalizirati 50 % (projekt Europeana). Razlogi za tako slabe rezultate so slabo povezovanje, nezadostna iniciativa in pritisk na pristojna ministrstva za usklajeno izvedbo in financiranje, saj je trenutna ponudba izvajalcev razpršena, gradivo kulturne dediščine naroda pa zahteva posebno obravnavo. Predlogi za prihodnost so, naj digitalizacija v knjižnicah postane nacionalni projekt, naj se povezuje javno in zasebno partnerstvo, naj se začno ustanavljati centri za digitalizacijo.

OKROGLA MIZA ZBDS – DODANA VREDNOST KNJIŽNIČARJEM

Razpravo o delovanju ZBDS je moderirala **mag. Sabina Fras Popovič**. Novi statut je nastajal 4 leta, vendar ne prinaša radikalnih sprememb. Delovanje ZBDS bi bilo treba profesionalizirati in zaposliti osebo, kajti mandat 2 let za delo v sekcijah ne prinese nič dobrega. Omenjen je bil primer dobre prakse iz Hrvaške, kjer je sredstva za zaposlitev odobrilo Ministrstvo za kulturo. Mag. Franci Pivec je omenil, kako je s prostovoljnim delom v Zvezi kulturnih društev Slovenije, kjer je sam predsednik, funkcija pa prav tako ni profesionalizirana.

KNJIŽNICE – URESNIČEVALKE POTREB OKOLJA

Dr. Damijan Mumelj je v prispevku z naslovom *Ali poznamo svoje okolje in uporabnike?: marketinški pogled na knjižnice* obravnaval povezavo med knjižnico in okoljem, v katerem knjižnica deluje. Pri tem pa poudaril specifičnosti te povezave za uporabnike gradiva in storitve, ki jih knjižnica ponuja. Poudaril je pomen sistematičnega in kontinuiranega raziskovanja obeh skupin – uporabnikov in tudi neuporabnikov knjižnic.

Dr. Vesna Godina je v svojem prispevku *Knjižnice – nosilke socialnega mreženja* na zelo zanimiv način pokazala na interakcije med uporabniki in knjižničarjem z vidika socialne, kulturne in filozofske antropologije: knjižničar kot dolžnik uporabniku, vidik recipročnosti, darovanje "knjižničarja" uporabniku (dar je beseda, kajti računalniki niso socialno učinkoviti, to lahko stori samo oseba).

Tanja Merčun, dr. Maja Žumer sta v svojem prispevku *Smo konkurenti Googlu? Smo konkurenčni Googlu?* na osnovi podatkov iz različnih svetovnih študij zavrnili stereotipe o informacijski superiornosti Googlovih generacij. Pripadniki Googlovih generacij niso bolj spretni pri iskanju virov, njihova informacijska pismenost je pod nivojem njihovih potreb, tudi virov informacij praviloma ne znajo vrednotiti. Na osnovi teh ugotovitev avtorici sklepata, da je trikotnik uporabnik-knjižnica-splet umetno ustvarjen konkurenčni odnos. Ta odnos je v svoji osnovi komplementaren in bi se tega tudi knjižničarji morali zavedati.

Mag. Mojiceja Podgoršek je v prispevku z naslovom *Pomen knjižničarjevega in učiteljevega sodelovanja v procesu informacijskega opismenjevanja* predstavila vlogo in pomen osnovnošolske knjižnice, namen knjižničarjevega in učiteljevega sodelovanja pri informacijskem opismenjevanju v osnovni šoli in kako na slednje vpliva motivacija uporabnikov knjižnice.

Drugi dan smo zaključili z ekskurzijo na Ptujsko goro in obiskom Knjižnice Jožeta Potrča na Ptujju, večerjo in družabnim srečanjem z glasbo ter bovljngom.

PANEL KNJIŽNICE BOGATIJO ŽIVLJENJE – KAJ BOGATI KNJIŽNICE?

Moderatorica je bila **Mojca Dolgan Petrič**. V zanimivi razpravi so panelistke razpravljale o kadrih in kadrovskih možnostih v knjižnicah, o tem, kakšno znanje je v knjižnicah potrebno danes in bo tudi v prihodnje, o spodbujanju timskega dela, motivacijskih dejavnikov, o

vlogi vodij pri kadrovanju in vodenju timov ipd. Skupna misel je bila, da je pomembno, da se v knjižnicah ohrani timsko delo, pripadnost organizaciji in zaupanje med ljudmi, saj so v tem primeru tudi ljudje pripravljeni več in boljše delati. Osnovni motivacijski dejavnik pa še vedno ostaja samomotivacija. Vloge kadrovske službe se tudi v času krize ne sme zanemariti. Prav tako je pomemben razvoj inovativne dejavnosti in kreativnega razmišljanja.

KNJIŽNICE – ZAGOVORNICE SPLOŠNE DOSTOPNOSTI ZNANJA

Miro Pušnik in **dr. Aleš Kunaver** sta v prispevku *Funkcionalna vrednost in povezovalni učinki portala Digitalne knjižnice Univerze v Ljubljani* predstavila organizacijski model DiKUL in možnosti portala DiKUL. Knjižnično-informacijski sistem Univerze v Ljubljani (KISUL) povezuje 58 visokošolskih knjižnic, ki ima po zadnjih podatkih več kot 90.000 aktivnih članov in 1,5 mio obiskovalcev na leto. KISUL skrbi o dostopu do 15.000 e-revij in 30.000 e-knjig. Projekt DiKUL je rezultat potrebe po enotnem okolju za pridobivanje informacij ter potrebe po koordinaciji nabave in vzdrževanja dostopa do e-virov. Njegovi neposredni učinki so: trajna delovna skupina DiKUL, baza podatkov e-gradiva, izbira CTK kot tehničnega upravitelja sistema in ustvarjene povezave z zunanjimi organizacijami, kot je IZUM. Kot najbolj pomemben posredni učinek projekta je avtor izpostavil razmišljanje o univerzitetni knjižnici kot notranji organizacijski enoti Univerze v Ljubljani.

Dr. Milan Ojsteršek, mag. Dunja Legat, Janez Brezovnik so predstavili digitalno knjižnico Univerze v Mariboru (DKUM) v prispevku z naslovom *E-opus Univerze v Mariboru*. DKUM je enotna vstopna točka do elektronskih virov, ki nastajajo na Univerzi v Mariboru ali se jih kupuje za potrebe znanstvenoraziskovalne, strokovne in umetniške dejavnosti na Univerzi v Mariboru.

Tehnična zasnova DKUM:

- V prvi fazi bo digitalna knjižnica skrbela za hranjenje in dostop do diplomskih, magistrskih in doktorskih del Univerze v Mariboru. Uporabnikom sta na voljo enostavno in napredno iskanje, brskanje po hierarhiji gradiva, RSS ter ocenjevanje in komentiranje za pooblašcene uporabnike. Študentski del vsebuje servise za vpis osnovnih podatkov, prenos e-gradiva, medtem ko skrbniški del vsebuje servise, ki so namenjeni referatu in knjižnicam. Knjižnični del skrbi tudi za povezavo digitalnih objektov s COBISS/OPAC.
- V nadaljevanju projekta je predvidena širitev sistema na druge digitalne vire (tehnična poročila, učno gradivo, založniška produkcija univerze itn.),

predvidena je digitalizacija arhivskega gradiva, povezovanje besedil DKUM z zunanjimi viri, kot so Wikipedia, Wordnet, strokovni slovarji itn., ekstrakcija znanja iz vsebin, vzpostavitev tokovnega strežnika za predvajanje večprestavniških vsebin, izdelava vtičnika SCORM za prikaz učnega gradiva ipd.

Mag. Zoran Krstulović je v prispevku *Prost spletni dostop do rezultatov domače ustvarjalnosti – "Conditio sine qua non" razvoj* predstavil poslanstvo Digitalne knjižnice Slovenije in prenovljeno podobo portala dLib. Portal ponuja enotno iskanje po metapodatkih in digitalnih vsebinah ter dve novi rubriki, "Zadnje dodano gradivo" in "Na današnji dan".

Romana Muhvič Šumandl je v prispevku *Vprašaj knjižničarja – storitev z dodano vrednostjo* predstavila zgodovinski potek implementacije RSVK v Sloveniji od 2001–2007, organiziranost, pravila in delovanje servisa, dostopnost, statistične kazalce pogostosti prejetih klepetov in vprašanj po e-pošti. Izpostavila je vidik zadovoljstva uporabnikov preko izpolnjenih anket in oddanih opomb v letu 2008 in 2009.

OKROGLA MIZA MOJ POGLED NA KNJIŽNIČARJA

Okroglo mizo je moderirala **Melita Forstnerič Hajnšek**, panelisti pa so ugotavljali, kakšno dodano vrednost prinesejo knjižničarji v njihova življenja in življenja posameznikov nasploh. Po njihovem mnenju so knjižničarji nenavaden ceh, ki ni primerljiv z zdravniki, učitelji, novinarji ipd. V javnosti se o njih veliko ne govori, niti ne piše, vendar so tu, so nenehno prisotni. Knjižničarji so danes tako terapevti, pedagogi, psihologi, izobraževalci ... Kljub vsem tem vlogam, ki jih imajo in jih opravljajo, pa ostajo tihi, skromni, simpatični. In prav zato ostaja njihova vloga neprecenljiva.

Ob zaključku so zavrtili predstavitveni film Maribor – EPK 2012.

Reference

- [1] Spletni naslov: <http://www.zbds-zveza.si>
- [2] Knjižničarji in knjižnice: dodana vrednost okolju (zbornik referatov). Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, Maribor, 6–8. oktober 2009. Ljubljana: ZBDS, 2009.

Bojana Lešnik, Ester Manetti, Gordana Mazič, Romana Muhvič Šumandl